

Talkehof, 26 Oct., 1902.

HG Keur Fabius Mijn vacante is om; bovendien ligt er nog een pak brood
hues over vivisectie en vegetarisme op kritiek te wachten; ik zult me dus hoop-
to ten goede houden, dat ik nu gereed schijf, dtd 11 Oct. 02 zo spoort mogelijk beant-
woord. - U vraagt: "wie of lichtvaardigen gronden iets als beween of onbeween-
anneemt, de heer de? of ik?" naar onfeilidig van de beweringen van sensitieven? Van
imand, mien de labiele toestand van het zenuwstelsel dier sensitieven en de kracht
ter suggestie duidelijc voor voren staat, is het niet moeilijk, daarop het antwoord te
geven. Dat u me zelfs "geen spoor van eniggen twijfel" wilt laten, aan de juistheid
dat alleen koperdraad op goed geleid, vind ik erg hard, draan op. Bldz 171 Staat,
dat mej. Zinkel den invloed van den Od-witstralenden van Reichenbach bespeurt, zonder
enigen geleidstraad door een houten deur heen op 3" afstand. Is 't dan zoo vreemd, dat
u vraag waarom de invloed van 't od der zon, dat z'is krachtig is, niet bespeurd wordt
loos de wanden van 't vertrek heen, ook zonder koperdraad? De groote afstand kan
een barbaas zijn, want 't zoune-od komt hier zoo krachtig aan, dat 't en glas
water zeer doek smaken.... Laat ons even bij die enormiteit stilstaan: Z'is inkas
werkt het, dat 't niet alleen de zonne-warmte tegenwerkt, niet slechts neutraliseert,
maar zelfs overwint, want 't maakt en glas water koel!... althans van de zonnig

En hier hebben we nu een punt, waar we zakelijc over kunnen redeneeren, vooral
omdat ook de heer de? gelooft aan thermometers... Welnu hier staan tegenover elkaar
van de ene zijde: de nuchtere aanwijzing van den thermometer (die zelf beschut moet
zijn tegen de zonnestralen), en aan de andere zijde: de bewering der sensitieven, die
melk water lekker koel vinden.

En nu vraag ik: heb ik lichtvaardig geoordeeld toen ik zei, dat de waarne-
mingen der sensitieven niet op iets wezenlijcs berusten, maar 't spel zijn hunner ver-
beelding, waar hier blijkt, dat die waarhemingen in spijid zijn met iets wezenlijcs:
de temperatuurverhoging. Ik heb niet gezegd, dat hier dat water niet koel toe
schijnt. Zij liegen niet daarachtig zij klagen die indruk, dat 't water koel is, maar
de thermometer, een instrument, dat nog nooit vatbaar bleek voor suggestie, toont me
van hoever hun verklaring waard is. Hierdemorgen nog zag ik bij Prof. Winkler een patiënt,
die nadat ze de oogen gesloten had, verklaarde dat de aanraking met en zagen,
buisje een sensatie van warmte, en een ander buisje die van koud gaf. Het eerste
bevalte smeltend ijs, het andere lauw water!! Dat was een ziekte, zult u misschien
tegenwerpen, maar: zijn de sensitieven geen zieken? en zijn niet van en traag stu-
den ten velen flauw gevallen, anderen gaan braken, enz, door den malglijfen stank, plien
zij meenden dat wit en door de prof. geopende flesch kwam, nadat den gezegd had:
"Miguen heeren, ik wil de chitberking van d'et v'ocht op 't beproeven" - melk v'ocht

leek te zijn gedestilleerd water. Door te zeggen, dat de verklaringen der sensitieven voor mij geen waarde hebben, zeg ik niet, dat er geen od is, ik zeg alleen, dat voor mij niet bewezen is, dat 't er wel is.

De kloof, die od scheidt van onze overige kennis, wordt ook niet overbrugd door te wijzen op leemten in die kennis. Hoe verder men komt, hoe meer er onverklaard is, maar zoo ver zijn we in de veel gemaakte officiële wetenschap toch wel, dat we geen verklaringen voor juist erkende die in strijd zijn met goed geconstateerde feiten, terwijl de odisten bijkens het door-de-zon-bescherm-koel-smakend-en-nu-vervelend-wordend glas water, daarin geen been zien.

U vraagt: „Is de hypnose niet 't eerst waargenomen aan sensitieven?“
Voor zover mij bekend is: neen, want reeds 100 jaar voor v.R. de sensitieven uitvond, had pater Athanasius Kircher 't „experimentum mirabile“ met een - kip verricht. Maar ik begrijp niet, dat, waar u zich zoo juist uitdrukt, u daar het verschil niet voelt. Od is waargenomen door sensitieven, maar hypnose is waargenomen aan daarvoor vatbare individuen, door (en daar leg ik groote nadruk op) menschen, wier beweringen voor ieder, die voldoende onderlegd is, te controleren zijn. — Met 3 uitroeptekens valth u over mijn uitspraak, „dat onze zintuigen alleen zouden kunnen dienen voor de waarneming van stoffelijke zaken“, hoewel ik mij, best gedaan heb, die opinie te motiveeren, en u

kracht me te verpletten met de fantasie van een verliefde jongeling... Helium, als
zoo iemand voor een scherm geplaatst wordt, waaraan 10 of 12 personen zoodanig
opgesteld zijn, dat door kleine gaatjes de pupillen en desnoeds ook de irissen kunnen
vragen te zien zijn, dan beweer ik dat hij niet zal kunnen zeggen, of zijn geliefde er
is of niet.... Wat de jongen leest in de oog van zijn meisje hangt af van
zijn fantasie. Als daar niets wezenlijks was zou 12 oof en ander scherp observeren
dat "iets" moeten kunnen ontdekken en 12 het aantal gelukkigen onder de
getrouwden in juistere verhouding moeten staan tot het aantal dito onder de
verliefden. En hoe dikwijls vragen we ons niet af, als we zulke oneffen "zijn"
door te leven zien hobbelen: wat hij toch aan haar of zij aan hem geïnteresseerd heeft?
Hetzelfde geldt voor den lippenberoeving. Zieh de verliefde jonge G.v. te wijzen
en kijft hij plotseling en even "droop, watyne, gladd" kus, als hij gewend is
van de zijn meisje te ontfangen, dan zal hij de gewone, hem bekende sensaties
onderwilden, daarbij denkende aan zijn meisje, onverschillig of de kussende
inderdaad zijn meisje was of niet, mits hij verhinderd was op andere wijze
haar identiteit vast te stellen.

Ik geloof, dat we te veel verschillen van opvatting om alles per coram
pendentie af te doen, want uw brief bevat nog veel meer aanknopingspunten.
Ik meende in mijn eerste schrijven dat de Heer de F. de zaak afgehandeld te
hebben, en in plaats daarvan blijkt de artillerie, als naar gewoonte, het ge-
vecht slechts ingeleid te hebben, en krijg ik nu bovendien de Infanterie tegenover
me. Dat gaat niet: ik mocht toch een beetje studeren ook nog. Dit antwoord
heeft niet eigenlijk al meer tijd gekost, dan ik eigenlijk beschikbaar had -
daarom besluit ik met 't volgende. Ik zeg, het niet-insien is niet onjuist,
maar wel het zeggen: "het is en niet" is onjuist." Ik citeer daar tegenover
uit mijn eerste schrijven: "De indruk, dien ik na lesing en herlesing van het
artikel behouden heb, heeft mijn oordeel ontrent het of niet veranderd: 't is
best mogelijk, dat het bestaat, 't is evenveel mogelijk van niet." Ik zeg
dus niet, dat er geen of is; ik zeg slechts, dat wanneer het artikel van
den heer de F. tot bewijs zou moeten dienen voor 't bestaan daarvan, dat ik
dan nog niet overtuigd ben, en als er geen andere bewijzen zijn, dat er dan
geen "of" is.

Evensoo de kwestie over 't individueel voortbestaan, na den dood;
als geloofspunt beschouwd, zal ik ieders opvatting eerbiedigen,
maar als men 't op wetenschappelijk terrein overbrengt, eisch ik
strange bewijzen voor ik het als zoodanig vaststaande erken.

Hooftachtend
(Grt) H.E.W. toe Raet.